

BOUWEN MET TROPISCH HOUT?!

Op 21 maart jl. organiseerde de gemeente Wageningen een studiedag voor 'beslissers in de bouw' over het gebruik van tropisch hardhout. „Bouwen met tropisch hout?!“ was het onderwerp dat centraal stond. De Stichting Bos en Hout was aanwezig op de druk bezette studiedag. In dit Bos en Hout Bericht haar verslag van de bijeenkomst en enkele conclusies.

Aanleiding tot het symposium

De ontbossing in de tropen neemt verontrostende vormen aan. Sinds een aantal jaren is het behoud van het tropenbos dan ook een onderwerp voor verhitte discussies.

Op een vraag uit de zaal waarom deskundigen in Nederland niet eerder de noodklok hebben geluid antwoordde Oldeman, hoogleraar bosteelt aan de Landbouwwuniversiteit, dat de wetenschap zelfs al in de zestiger jaren aan de bel trok. Helaas was de tijd toen nog niet rijp voor een bewustwordingsproces. Men was eerder een „roepende in de woestijn“.

In 1988 startte de Werkgroep Behoud Tropisch Regenwoud de actie „Hart voor het regenwoud“. Intussen gealarmeerd door de situatie, probeerde men zo de ontbossing in de tropen onder een groter publiek bekend te maken.

Een direct gevolg van deze actie was dat de media steeds meer aandacht aan het onderwerp schonken. De bal begon te rollen.... Gemeenten namen initiatieven in het terugdringen van het gebruik van tropisch hardhout en de rijksoverheid boog zich over een regeringsstandpunt in deze kwestie.

De gemeente Wageningen wilde een bijdrage leveren door het organiseren van een symposium, om 'beslissers in de bouw' op lokaal en regionaal niveau een evenwichtig beeld van de problematiek te kunnen schetsen.

De bijeenkomst kreeg opnieuw een actueel tintje omdat het regeringsstandpunt over tropisch regenwoud twee weken eerder was vastgesteld.

Het symposium

De studiedag bestond uit drie onderdelen:

1. informatieoverdracht door deskundige sprekers.
2. een posterpresentatie, waarin organisaties zich beeldend konden presenteren.
3. een reader met geschreven bijdragen van diverse organisaties.

Mr. M. Jager, burgemeester van Wageningen vervulde de functie van dagvoorzitter.

Allereerst plaatsten beelden en geluiden van de Global Forest Foundation de aanwezigen als het ware midden in het oerwoud. De inleider van deze organisatie, de heer Wits, wees de toehoorders op de drie aandachtspunten: verantwoordelijkheid, zorgvuldigheid én realiteit.

Staatssecretaris Gabor van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij opende de studiedag in „het walhalla van kennis en vooruitgang“, zoals hij de universiteitsstad Wageningen noemde.

Het regeringsstandpunt

In zijn toespraak gaf Gabor aan dat het regeringsstandpunt is ontstaan uit een mede-

verantwoordelijkheidsgevoel. Het ontbossingsproces moet worden gestopt. Hoewel de mogelijkheden voor een klein land als Nederland beperkt zijn, heeft het nationale beleid internationaal een signaalfunctie naar andere landen. De Nederlandse regering streeft naar onvoorwaardelijke bescherming van het primaire bos en behoud van het secundaire door middel van beheer. Het tropenbos vervult immers vele belangrijke functies en is de bron van talloze produkten.

Omdat het gebruik van tropisch hout een van de minst belangrijke oorzaken is van het verdwijnen van tropisch bos, besloot de regering om de invoer van tropisch hout niet te verbieden. Wel onderneemt Nederland stappen om vanaf 1995 alleen nog tropisch hout in te voeren wat op duurzame wijze is geproduceerd.

Deze hoeveelheden zullen echter ontoereikend zijn om aan de vraag te kunnen voldoen. Daarom dringt de regering er op aan om het hout selectief te gebruiken.

Intussen hoopt Nederland bij te kunnen dragen aan het op poten zetten van een duurzaam beheer in de secundaire regenwouden en zal men aandacht besteden aan voorlichtingsactiviteiten in eigen land. De overheid is van plan om voor dit bewustwordingsproces veel geld uit te trekken.

Na de opening gaven de tien sprekers elk in korte tijd een schets van de belangrijkste aspecten die een rol spelen in de discussies rond het tropenbos.

In dit Bos en Hout Bericht geven we geen samenvatting van elke lezing, maar de rode draad van het geheel.

Tropisch regenwoud

Oldeman gaf in zijn uiteenzetting een algemene beschrijving van bos als een ingewikkelde samenhang van natuur, mens en economie.

Primair tropenbos is geen gelaagd geheel van jonge en oude bomen. Dit in tegenstelling tot wat men veelal denkt. De bomen vormen een dichte kronenlaag. Pas als een boom sterft ontstaat er een gat, waarin een nieuwe boom kan groeien. Op deze manier vindt continue een natuurlijk proces plaats van afsterving en bijgroei. In feite is het kappen van één of enkele bomen in zo'n bos niets anders. Wel kan het uitslepen een nadelige invloed op de bodem hebben. Bovendien is het raadzaam om op te passen voor een verarming aan soorten.

Het gebruik van het bos door de plaatselijke bevolking is veruit de belangrijkste oorzaak van de ontbossing. Men ontgint het tot kleinschalige landbouwpercelen of grootschaliger plantages.

Een feit is dat „interen op bos een menswaardiger bestaan mogelijk maakt”. De plaatselijke bevolking zou moeten worden geleerd hoe men het bos zodanig kan beheren, dat het op duurzame wijze geëxploiteerd kan worden.

Mythes en simplificaties vormen volgens Oldeman de grootste bedreiging voor het regenwoud. Dat tropisch bos niet kan worden beheerd is bijvoorbeeld zo'n mythe, ook al vereist beheer veel kennis van zaken. Dat via maatregelen sturing kan worden gegeven aan de probleembeheersing, is een té simpele redenatie. „nee zeggen op het gebied van hardhout, betekent méér ontbossing. Simpele oplossingen zullen nooit de oplossing van het probleem zijn”.

Waarom geen bufferzones creëren rond de primaire bossen? De plaatselijke bevolking kan deze dan gebruiken voor haar dagelijkse behoeftigheden.

Nederlandse gemeenten kunnen een bijdrage leveren door het aangaan van een samenwerkingsverband met lokale overheden in de tropen. In deze zogenaamde „joint ventures” zouden kleinschalige aanpak en flexibiliteit centraal moeten staan, om in te kunnen spelen op kortetermijn-ontwikkelingen zoals de heersende problematieken en mogelijkheden in een land. Bovendien verhoogt zo'n aanpak de waarde van een keurmerk en geeft het inhoud aan het begrip duurzaamheid.

Een continue houtstroom is niet alleen van belang voor de houthandel, maar ook van maatschappelijk belang voor de producentenlanden, zoals de heer Kuperus namens de Houtbond aangaf.

Oldeman pleit zelfs voor een geïntegreerd produceren van verschillende bosprodukten: bloe-

men, zaden en ook hout. Zo is het mogelijk dat een bos zichzelf betaalt.

Centraal in verschillende lezingen stond dat hout een zeer milieuvriendelijke én vernieuwbare grondstof is. Als het hout duurzaam geproduceerd wordt, is het gebruik dan ook nooit bezwaarlijk en een verbod op gebruik dus absoluut niet noodzakelijk. Hout kan eigenlijk alleen maar worden aangeraden. Volgens de architect Grotenberg noemt het Nationaal Milieubeleidsplan de overschakeling op hout zelfs noodzakelijk.

De heer van den Akker van de Nationale Woningraad in Almere gaf aan dat vervanging en reparatie van kozijnen een grote post vormt in het onderhoud van gebouwen. In nieuwbouw levert hardhout een aandeel van 80%. Bij de reparaties 40%. Er wordt wel steeds meer gezocht naar vervangingen, mits zij economisch verantwoord zijn.

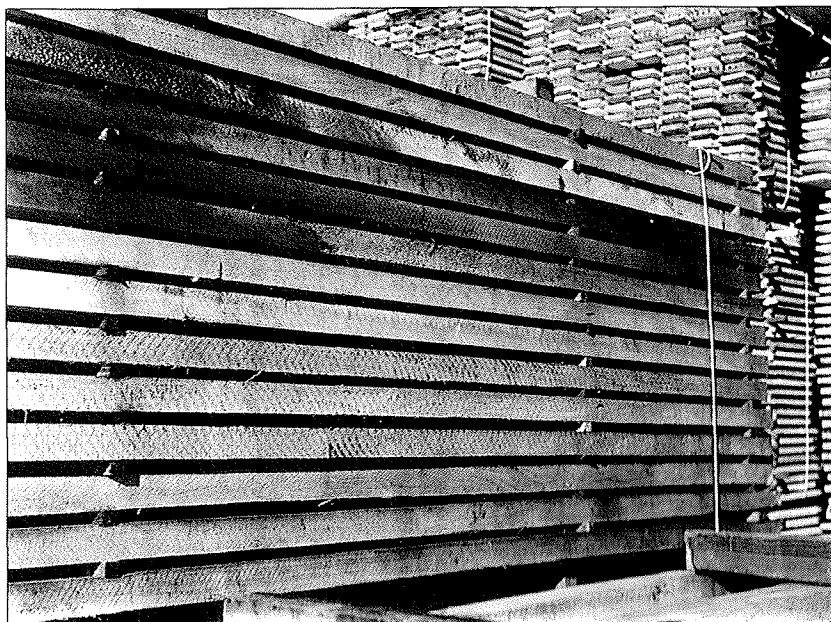
Zijn er alternatieven voor tropisch hardhout?

Verschillende inleiders lieten de vervanging van tropisch hout door andere houtsoorten of zelfs andere materialen de revue passeren.

De heer Janssens van het Ministerie van VROM noemde bijvoorbeeld de onderzoeken naar acaciahout en populierhout, naast het toenemend gebruik van Noord-Europees naaldhout en gelamineerd hout.

Ook in de sociale woningbouw zien we volgens van den Akker een verschuiving naar geïmpregneerd naaldhout.

De Jong, hoogleraar milieuplanning en ecologie in Delft, liet zien dat in het „milieuprofiel“

voor verschillende bouwmaterialen (energieverbruik, emissie, uitputting van grondstoffen, gezondheidseffecten bij toepassing etc.) naaldhout vaak als goed alternatief naar voren komt. De architect Grotenberg gaf diverse voorbeelden van uitstekende alternatieven, waarbij de benodigde moderne technologie in het oog sprong. Acacia met houtpek is volgens hem een „topproduct“. (Noot van SBH: de beschikbaarheid van acacia op de Europese markt is echter beperkt!) Behalve het ecologisch verbouwde iroko uit plantages, past Grotenberg voorlopig geen tropisch hout toe. Pas als dit hout aantoonbaar duurzaam geproduceerd kan worden, zullen we het in zijn bouwprojecten aantreffen.

Overigens verwacht de architect dat het binnen 5 à 7 jaar zo ver is. Hij deed het symposium de suggestie aan de hand om uit de houtprijs geld vrij te maken voor de „joint ventures“ van Oldeman. Hout is tenslotte goedkoper dan pvc.

De heer Evers, producent van kozijnen, was erg gecharmeerd van oregon-pine.

De rol van de Nederlandse gemeenten

Staatssecretaris Gabor gaf in zijn openings toespraak al aan dat het gebruik van tropisch hout niet wordt verboden en dat men beoogt om na 1995 alleen nog tropisch hout te importeren wat duurzaam is voortgebracht. De heer Koole, vertegenwoordiger van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten tekende hierbij aan dat het regeringsstandpunt verzuimt om aan te geven wat er tot die tijd zou moeten gebeuren. De VNG zou de maatregel bovendien liever vóór 1995 ingevoerd zien.

Hoewel het regeringsstandpunt een gemeentelijk verbod op het gebruik van tropisch hardhout door middel van verordeningen niet mogelijk maakt, zijn gemeenten als opdrachtgever natuurlijk vrij in hun materiaalkeuze. Het gemeentelijk instrumentarium op dit gebied is en blijft beperkt, maar het niet toepassen van tropisch hardhout kan een voorbeeldwerking hebben naar bouwers en gebruikers en kan een signaal geven aan de rijksoverheid.

Zowel Janssens als Koole zien voor gemeenten een belangrijke taak weggelegd in voorlichtingsactiviteiten. VROM zal overigens zelf de geplande voorlichtingscampagne starten met een brochure voor bouwers.

De heer Busink van het ministerie van LNV ziet voor Nederland vier actiepunten weggelegd:

1. uitsluitend hout importeren dat een duurzame productie kent.
2. meer betalen voor het hout.
3. ondersteuning van exporterende landen in technische zin en door het beschikbaar stellen van financiën.

4. bijdragen aan een verbetering van de algemene economie van het land, bijvoorbeeld door in gemeentelijke instellingen Max-Havelaar-koffie te schenken.

Buiten het programma trad de heer Verhagen op als vertegenwoordiger van de milieubeweging. Zijn belangrijkste opmerkingen waren:

– Deze studiedag komt te laat; het spel is al gespeeld in gemeenten.

– Pas in 1995 wil de regering gaan nadenken over ecologisch produceren.

– Nederland is te terughoudend en durft internationaal het vuur niet aan te wakkeren. Bovendien is hij bang dat het begrip duurzaam bosbeheer door de houthandel „uitgekleed“ wordt en dus niets meer voorstelt.

Kern van het probleem is volgens hem de kloof tussen een hoog ontbossingstempo en een laag besluitvormingstempo. Deze kloof wordt volgens Verhagen steeds groter. „De beste manier is om het gebruik van tropisch hout drastisch te blijven terugdringen“.

Conclusies

– Een bos is een ingewikkeld samenhangend geheel van natuur, mens en economie. Omgaan met een bos vergt dus behoedzaam manoeuvreren.

– Al jaren wordt gewaarschuwd voor de gevolgen van de ontbossing in de tropen. Pas de laatste drie jaar is dit ook bij een groter publiek bekend.

– De hoofdoorzaak van ontbossing in de tropen is het gebruik van het bos door de plaatselijke bevolking. Het gebruik van tropisch hout in de geïndustrialiseerde landen levert slechts een gering aandeel.

– De meest voor de hand liggende oplossing is dan ook dat de plaatselijke bevolking leert om de bossen op duurzame wijze te beheren. Oldeman deed de suggestie dat Nederlandse gemeenten door het aangaan van „joint ventures“ met levensgemeenschappen in de tropen, een bijdrage kunnen leveren aan het behoud van tropische bossen.

– Onlangs is het definitieve regeringsstandpunt over de tropische regenwouden vastgesteld. Ook hierin wijst men erop dat de belangrijkste oorzaken van de ontbossing in de tropen zelf liggen. Het gebruik van tropisch hout wordt dan ook niet verboden. Wel is het streven om na 1995 alleen duurzaam geproduceerd hout in te voeren. De tussenliggende tijd kan worden besteed om tropenlanden de helpende hand te bieden bij het invoeren van duurzame bosbeheersystemen.

– Het beste alternatief voor hout is hout. Dit

onderstreept opnieuw het belang van vergroting van de houtproductie in eigen land.

– Hoewel door het verminderen van het verbruik van tropisch hout de ontbossing in de tropen niet zal afnemen, is het wel aan te raden om tropisch hout alleen dáár te gebruiken waar het zinvol is.

Vooraf voor toepassingen binnen zijn er voldoende niet-tropische alternatieven beschikbaar.

Burgemeester Jager sloot de dag af door het belang van het ontbossingsprobleem nog een extra te onderstrepen met een citaat uit de „cantata ecologica“ van Stefan Hoogenberk:

„Man has not woven the web of life,

He is but one thread.

Whatever he does to the web,

He does to himself.“

Ir. R.C. de Boer

M.C. van Nieuwkuyk

Stichting Bos en Hout

Bosrandweg 5, Postbus 253
6700 AG Wageningen
Tel. 08370-24666

SBH

Figuur

Sorti

Zaag

Pulph

Klom

Paler

Overi

Overi

Branc

*) Gas

Herke